

„Čo spôsobuje chudobu? Nič. Je to pôvodný stav, štartový bod. Skutočná otázka je, čo spôsobuje prosperitu?“

Per Bylund

Obsah

Srdečný pozdrav z Panamy – peniaze došli!
str. 1

Zvyšovať platy áno, ale nie plošne
str. 2

Načo trh, keď to môže zaplatiť daňovník
str. 4

Mladí ľudia utekajú pred minimálnou mzdou
str. 5

Dobré, zlé a škaredé Programové vyhlásenie vlády
str. 6

Nekonečný príbeh tretej „atómky“
str. 7

Nezamestnanosť ako výzva pre novú vládu

Za veľa práce málo koláčov?
str. 8

Národný letecký dopravca je krok vedľa
str. 9

Dom sa krásne daní
str. 9

Jadro môže byť pre Slovensko nebezpečné...finančne
str. 10

Editorial

Richard Ďurana

Študenti vysokých škôl a doktorandi pozor! Pripravili sme pre vás **súťaž, ktorá môže zmeniť váš život!** V spolupráci s Nadáciou Tatra banky **udielíme dvom z vás plné štipendium v celkovej hodnote 9000 eur** na jedinečný magisterský program oxfordského typu Philosophy, Politics and Economics (PPE) na vysokej škole CEVRO Institut v Prahe. Učiť vás môžu veľkí myslitelia politického a ekonomického učenia súčasnosti na čele s riaditeľmi najprestížnejších amerických PPE programov z Duke University a George Mason University. Viac informácií nájdete na strane 3. Súčasťou vyplnenia prihlášky je aj napísanie krátkej eseje, nenechávajte si to preto na poslednú chvíľu.

Nová koaličná **vláda po relatívne dlhých ťažko-vačkách predstavila svoje programové vyhlásenie**. Nie, nie je to virgula, ktorá vás bezpečne nasmeruje k cieľu, je to skôr zdvihnutý naslinený prst, ktorý vám povie, odkiaľ fúka vietor. Tak ako vždy sme sa pozreli na Programové vyhlásenie vlády (PVV) z hľadiska dopadov na podnikateľov a podnikateľské prostredie. Naše hodnotenie s názvom *Dobré, zlé a škaredé Programové vyhlásenie vlády* nájdete na strane 6.

Na viaceré predsavzatia z PVV sme sa pozreli podrobnejšie. V článku s výpovedným názvom *Národný letecký dopravca je krok vedľa* či *Dom sa krásne daní*, v ktorom prispievame do verejnej diskusie poukázaním na viacero nástrah spojených s možnosťou zvyšovania dane z nehnuteľnosti na Slovensku.

Jednou z najväčších tém spoločenských dišpút posledných týždňov sú na celom svete tzv. **Panama Papers**, teda zoznam osôb, ktoré svoje príjmy pred zdaňovaním „chránili“ v tomto daňovom raji. Odhliadnuc od skutočnosti, že sú to práve politici, kto daňové raje využíva podľa samotných Panama Papers v najväčšom rozsahu a preto apel z ich úst na „boj“ a „elimináciu“ daňových rajov vyzerá skôr komicky, v článku *Srdečný pozdrav z Panamy – peniaze došli!* poukazujeme na niektoré nedostatky dnešnej diskusie o daňových rajoch.

Neprehliadnite poslednú stranu tohto vydania. V súvislosti s ňou vám prajem dvojnásobné príjemné čítanie,

Richard Ďurana

Srdečný pozdrav z Panamy – peniaze došli!

Juraj Karpíš

Bohatí vedia obchádzať dane lepšie ako stredná trieda. Po úniku Panama Papers to už bude hádam zrejme aj tým menej informovaným. S každým ďalším menom, vypadnutým z obrovského panamského mešca zlých správ, sa zvyšuje atraktivita ázijských riešení anonymizácie majetku a príjmov. Migrácia do rajov na východe nezačala Panamou. Trvá už minimálne dekádu, keď kríza potvrdila, že európske bankové a obchodné tajomstvá už nie sú to, čo bývali, a Amerika vie vykrútiť ruku aj Švajčiarsku. Vo verejnej diskusii, ktoré posledné verejné odhalenie vyvolalo, mi ale chýba trochu viac zamyšlenia do hĺbky.

Nerozlišuje sa, že v rajoch sú rôzne triedy osôb. Jedným druhom sú kriminálnici s príjmami z trestnej činnosti. Sem patria aj politici, čo si niečo nakradli doma a teraz si to schovávajú mimo dohľad svojich voličov a slepej a hluchej spravodlivosti. Týchto ľudí treba pozatvárať a vyvlastniť. Potom sú tu ľudia, ktorí anonymitu exotických ostrovov využívajú v snahe utiecť pred zdanením. Podnikatelia ktorí optimalizujú. Ich peniaze sú ale legálne zarobené, sú odmenou za poskytovanie služieb, ktoré si ľudia dobrovoľne kupujú. Voči vdove, ktorá nechce zaplatiť doma daň zo smrti (dedičská daň) sa mi spravodlivé rozhorčenie hľadá ťažko. Nikto neplatí dane ochotne a viac, než musí. No a dôvo-

dy využívania daňových rajov ďalšou skupinou sú legálne a legitímne zároveň. Vďaka rajom môžu s časťou majetku ujsť pred mafiou. Či už nelegálnou alebo štátom organizovanou. Niektorí zas takto riešia problémy s rozhadzovačnou manželkou, nepodarenými príbuznými či deťmi.

Nepozdáva sa mi ani mylný dojem, ktorý vyvoláva prílišné sústredenie na daňové raje v o verejnosti. Najmä v Európe sa po kríze „bojom proti daňovým rajom“ zakrýva neschopnosť politikov bojovať s vlastnými zlyhaniami v reformách či nefungujúcim bankovým systémom. Opäť sa tu rozmáha sentiment, že najdôležitejšie je zarezať daňový raj a vyriešiť problémy s deficitmi a dlhmi. A to je zavádzanie.

Po prvé, bohatí sú na to príliš chudobní a je ich príliš málo. Ani rituálne zabíjanie husí, ktorá znáša zlaté vajcia, v podobe 100-percentného vyvlastnenia najbohatších ľudí, by nestačilo na vykrytie deficitov verejných financií, či na vyriešenie problémov dôchodkových systémov. Deficit federálneho rozpočtu USA dosiahol za jediný rok 2009 výšku 1 400 miliárd amerických dolárov. To bol 35-násobok celého odhadovaného majetku Billa Gatesa, najbohatšieho človeka sveta toho roku. Po druhé viac vybraných daní od bohatých automaticky ne-

znamená nižšie dane pre ostatných ani nižšie štátne deficit a menej dlhu. Po príklady nemusíme chodiť ďaleko. Na Slovensku v mene konsolidácie ešte viac oškľbali podnikateľov, a za posledné 4 roky vláda vybrala o 4,6 miliardy eur viac na daniach a odvodoch ako v roku 2012. A deficit – 3 miliardy z roku 2012 sa prehupol do prebytku. Žartujem. Napriek výrazne vyššiemu výberu máme stále deficit 2,3 miliardy eur.

Niektorým vadí, že dostatočne bohatí podnikatelia majú možnosť utiecť pred Mugabem, Tsiprasom, Merkelovou, Orbánom, Putinom, Mečiarom či Ficom do daňového raja. Moja predstava spravodlivosti hovorí, že ak má niekto zlomenú nohu, neznamená to, že ju

musíme zlomiť všetkým ostatným. Bez ohľadu na presvedčenie je ale zrejmé, že to nik nezruší. Kým budú existovať daňové peklá, budú existovať daňové raje. Politici ničomu nezabránia, keďže sami daňové raje využívajú. To však neznamená, že to nebudú

ľuďom sľubovať. Ťarcha nových daní nakoniec padne vždy na strednú triedu, ktorá nemá na to zamestnávať zástup právnikov a finančných poradcov, ktorí majetok pred novými daňami efektívne bránia, či už jeho geografickým presúvaním alebo využívaním výnimiek, o ktorých netuší ani zákonodarca. Skutočne bohatí ľudia sa vedú na počkanie presťahovať na druhú stranu zeme. Spravme radšej daňové peklá znesiteľnejšími napríklad poklesom efektívnej sadzby pre bohatých bližšie k 10 % a kopec z nich sa vráti. Ale tlak na hodnotu za peniaze, to znamená efektívnejšiu verejnú správu, bojom proti rajom nevytvoríme.

.týždeň, 24.4.2016

Zvyšovať platy áno, ale nie plošne

Róbert Chovanculiak

Služby poskytované v rámci verejného sektora a financované daňami trpia mnohými neduhmi. Majú predispozície k plytvaniu, často sú spájané s korupciou, absentujú u nich ceny, ktoré by reflektovali ich hodnotu vo vzťahu k spotrebiteľom a neexistuje pri nich možnosť kalkulovať zisky a straty – teda zistiť ich pridanú hodnotu. Skúste odpovedať na otázku, koľko by mal štát prispievať na Národné Divadlo? V neposlednom rade sem patrí aj arbitrážnosť miezd zamestnancov verejného sektora. Inými slovami – tabuľkové platy.

Medzi takto odmeňovaných zamestnancov patria aj učelia, ktorí v posledných mesiacoch úspešne vyvolali celospoločenskú debatu ohľadom ich platového ohodnotenia. Ukázalo sa, že ani samotné ministerstvo nevie presne identifikovať, koľko je priemerný plat učiteľa a v akej miere rástli platy za posledné roky. Učelia však pomerne presne naformovali svoje požiadavky: tento rok zvýšiť platy všetkých učiteľov plošne o 140 a ten nasledujúci o 90 eur. Toto sa im presadiť nepodarilo, otázka plošného zvyšovania platov však ostáva aktuálna.

Ako ekonóm sa môžem na túto požiadavku pozeráť iba cez vzťah „cieľ – prostriedok“. Teda zhodnotiť, do akej miery tento prostriedok – plošné zvýšenie platov – povedie k naplneniu cieľa. Čo je však cieľ? To je kľúčová otázka. Ak je cieľom samé zvýšenie platov učiteľov, tak sa z plošného zvyšovania platov stáva dokonalý prostriedok. Jediné čo ekonómovi ostáva dodať, je upozorniť na náklady obetovaných príležitostí. Teda, že tento cieľ kolide s množstvom iných cieľov – vyššie dôchodky, viac peňazí do zdravotníctva, nižšie dane, nižší deficit a dlh, atď.

Ak je však cieľom kvalitnejšie školstvo, otvára sa väčší priestor na polemiku. Môžeme sa totižto oprávnenne pýtať, či je plošné zvyšovanie platov ten správny prostriedok naplnenie tohto cieľa.

Zhodou okolností sa pred pár mesiacmi ukončil, dlhoročný, takmer dokonalý experiment s plošným zvyšovaním platov učiteľov v Indonézii. Ešte pred tým prebehla v Indonézii obdobná diskusia ako u nás: učelia mali nízke platy, často si hľadali ďalšie zamestnanie a nemohli sa naplno venovať deťom, ktorých výsledky v škole sa zhoršovali. Odborom sa následne podarilo pretlačiť dvojnásobné navýšenie platov s argumentom, že to zlepši výsledky školstva (to rovnako tvrdili aj pozorovatelia zo Svetovej banky a UNESCO).

Platy sa v Indonézii kvôli finančnej náročnosti nezvyšovali plošne, ale postupne. To práve využili vedci na experiment, pomocou ktorého vyhodnocovali, ako sa vyvíjali výsledky žiakov a škôl v oblastiach, kde zvýšili platy v porovnaní so školami, kde nie. Výsledkom ich štúdie bolo zistenie, že v tomto prípade nebol žiadny štatisticky významný vplyv zvýšenia platov učiteľov na schopnosti žiakov a výsledky školstva.

V Indonézii tak roky po plošnom dvojnásobnom zvyšovaní platov učiteľov majú rovnaké výsledky školstva, ako by mali bez tohto zvýšenia. To však neznamená, že sa to nezmení v budúcnosti. Vyššie platy možno v dlhom období prilákajú lepších učiteľov a zlepšia kvalitu učiteľského zboru. Tento myšlienkový postup má však dve dôležité „ale“. 1) Možno to zvýši kvalitu učiteľov, ale tento spôsob zvyšovania kvality školstva je extrémne drahý a výsledky prinesie až v ďalekej budúcnosti. 2) Možno prinesie výsledky v budúcnosti, ale bude s ním musieť byť spojený výber tých správnych učiteľov. Inými slovami, zabezpečiť, že do učiteľského zboru budú prijímaní tí lepší a začnú ho opúšťať tí horší učelia. Čo nie je vo verejnom sektore jednoduchá úloha. Tieto dve „ale“ robia z plošného zvyšovania platov učiteľov otázny nástroj zvyšovania kvality v školstve.

Existujú však experimenty, kde sa naopak testoval vplyv zvyšovania platov učiteľov, ale

v závislosti od zlepšovania študentov. Napr. v experimente v Indii viedlo takéto zvyšovanie platov k lepším vedomostiam u žiakov. Plus takto odmeňovaní učelia zlepšili svoj výkon aj v predmetoch, ktoré neboli predmetom experimentu. Experiment zároveň ukázal, že šikovní učelia vedia, že sú šikovní a následne sa tak práve takýto učelia uchádzajú o prácu, kde sú odmeňovaní za výkon a naopak tí menej šikovní si dva krát rozmyslia svoju prihlášku.

Tieto výsledky experimentov samozrejme neznamenajú, že na Slovensku máme presne skopírovať spôsob odmeňovania z Indie, alebo úplne zamietnuť akékoľvek plošné zvyšovanie platov. Skôr by mali viesť k rozšíreniu diskusie ohľadom odmeňovania učiteľov. Náš dnešný systém totiž odmeňuje schopnosť vydržať dlhé roky za katedrou (posuny v platovej tarife každý rok o 1%) alebo schopnosť napísať akademickú prácu a získať atestáciu (posuny v kariérnom stupni). Tieto dva faktory často nemajú nič spoločné s kvalitou učiteľa.

Kvalitu učiteľa je však vo všeobecnosti veľmi ťažké zistiť z centra. Ministerský úradník môže nastaviť extrémne sofistikované kritéria, aj tak nebude nikdy vedieť o výkone učiteľa viac ako riaditeľ tej-ktorej školy. Riaditeľ je práve tou osobou zodpovednou za dodržiavanie štátnych vzdelávacích programov a zabezpečuje celkový organizačný, hospodársky a finančný chod školy. Nie je to práve riaditeľ, ktorý má všetky informácie o výsledkoch žiakov o tom, kto sa žiakom aktívne venuje a kto len nezmyselne prepisuje učebnice na tabuľu?

Hospodárske Noviny 6.4. 2016

Vyhraj

plné štipendium vo výške **4500 €**

na prestížny program oxfordského typu

Philosophy, Politics and Economics!

INESS v spolupráci s **Nadáciou Tatra banky** vyhlasuje súťaž o 2 plné štipendiá pre slovenských študentov s titulom od Bc. vyššie (vrátane doktorandov) na unikátny medzinárodný magisterský program PPE, ktorý sa vyučuje na vysokej škole **CEVRO Institut v Prahe**.

Celé štúdium prebieha v anglickom jazyku a vyučujúcimi budú svetoví profesori a experti vedení riaditeľmi špičkových amerických PPE programov prof. **Michaelom Mungerom** (Duke University) a prof. **Petrom Boettkem** (George Mason University).

PPE program je možné vďaka usporiadaniu do troch trimestrov absolvovať v priebehu jedného roka.

Viac informácií o PPE programe nájdete na stránke **www.iness.sk/stipko**

Prihlasovanie prebieha do **15. júna 2016**.

Porovnanie

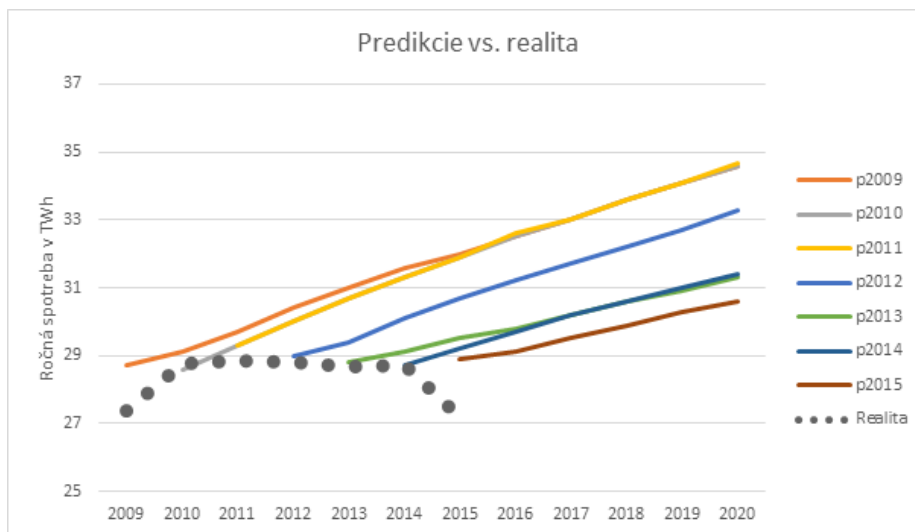
Ťažký život plánovača

Odhadovať budúci vývoj komplexných javov malo v sebe odjakživa nádyh astrológie, bez ohľadu na počet vedeckých titulov pred menom. Nepresné plány zarezali socializmus, ale aj ne jeden podnikateľský zámer.

No kým podnikateľ nesie za zlyhania plánu zodpovednosť (neplatí pre stále sa rozširujúci okruh štátom chránených „too big to fail“ spoločností, pozn. autora) a snaží sa im čeliť vytváraním rôznych krízových scenárov, vo verejnej správe si chybné plány často žijú nerušený život donquijotských veterných mlynov.

V roku 2012 sme sa pozreli na chronicky optimistických analytikov Európskej komisie, ktorí počas krízy sľubovali návrat hospodárskeho rastu o dva roky niekoľko rokov po sebe a ten stále neprichádzal. V tomto článku zostúpime o zopár poschodí nižšie, do sál Ministerstva hospodárstva. To každý rok pripravuje Správu o výsledkoch monitorovania bezpečnosti dodávok elektriny, ktorá okrem iného obsahuje predikcie spotreby elektriny v hospodárstve na nasledujúce roky.

Dlhý príbeh v skratke, na ministerstve očakávajú rázny rast spotreby elektriny s každoročnou pravidelnosťou Vianoc. Ako vidíte na grafe, ten rast nie a nie prísť. Spotreba elektriny na Slovensku už roky stagnuje, či priam

Zdroj: Spracovanie autor, predikcie MH SR

klesá (v roku 2015 o viac ako 4%), napriek hospodárskemu rastu.

Presne odhadnúť takú veličinu je ťažké, ba priam nemožné. Na grafe je zanesený tzv. referenčný odhad. Okrem neho sa robí ešte vysoký (optimistický) a nízky (pesimistický) scenár. Nebudem vás napínať, aj nízky scenár je oproti realite vysoký. Niektorí by povedali, že po opakovaných skúsenostiach s medziroč-

ným poklesom spotreby sa MH rozhodne nepustiť uzdu aspoň v pesimistickom scenári, ale nie. S možnosťou poklesu sa jednoducho na Slovensku neráta a basta.

Dal by sa nad tým mávnuť rukou ako nad tradičným zlyhaním verejnej správy, ktorá si ide svoje bez ohľadu na svet okolo. No na tomto a mnohých ďalších predikciách z iného sveta sú postavené často miliardové projekty.

Načo trh, keď to môže zaplatiť daňovník

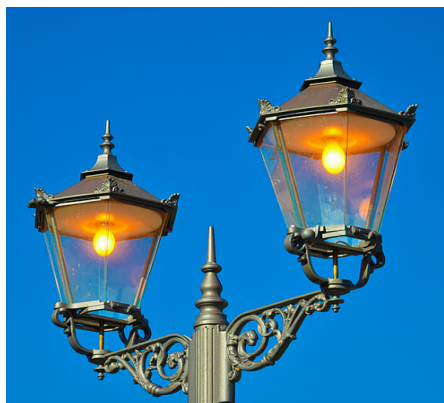
Martin Vlachynský

Korupcia, plytvanie, nezmyselné projekty dizajnových lavičiek v hladových dolinách a genderového vnímania kúrenárov – to všetko poľahky príde na rozum pri zvažovaní negatívnych efektov eurofondov. No negatívne efekty prinášajú aj zdanlivo „užitočné“ projekty – o to negatívnejšie, čím viac skryto pôsobia.

Veľmi pekný príklad predstavuje eurofondami dotovaná výmena verejného osvetlenia. Obec za obcou mení osvetlenie vďaka 50-miliónovému balíku eurofondov. Iste, dačo sa uleje do vrecák obecných potentátov, niektoré obce možno postavia lampy aj v miestnej bažine, kde už 10 rokov nevstúpila ľudská noha. Ale nové, úspornejšie lampy v obciach, to je predsa „užitočné“, nie? Problémom však nie je „čo“, ale „ako“. Využitie dotácií tam, kde úlohu mohol (a chcel) vyriešiť trh, ochudobňuje spoločnosť nielen vyššími nákladmi na menej efektívne riešenie, ale aj zabrzdnením vývoja produktu, ktorý mohol poskytovať zákazníkom úžitok.

Vo svete sa úspešne rozvíja obchodný model Energy Performance Contracting (EPC), alebo po našom energetické služby s garantovanou úsporou. Je to forma financovania

zvýšenia energetickej efektívnosti. Ľudovo povedané, poskytovateľ EPC zákazníčkovi preplatí investíciu (výmena spotrebiča, zateplenie...) na zníženie energetických nákladov. Zákazník nemusí nič platiť, poskytovateľ si túto investíciu splatí ponechaním si časti úspor na energiu svojho zákazníka.

Priam ideálnym projektom na tento obchodný model je práve výmena verejného osvetlenia. Obce by mohli „zadarmo“ dostať nové lampy a daňovník (slovenský a európsky) by ušetril. Je fakt, že okamžité prevádzkové úspory by boli o niečo nižšie ako v zadato-

vanom prípade (časť úspor by si ponechal poskytovateľ EPC), protiváhou by však boli vyššie investičné úspory. Na rozdiel od eurofondových projektov, pri komerčnom poskytnutí EPC má poskytovateľ eminentný záujem spraviť výmenu čo najefektívnejšie (za lacno a s čo najvyššími dosiahnutými úsporami), pretože by inak poškodil sám seba. Navyše sa na poskytovateľa prenáša riziko, keďže ručí za úspory dohodnuté v zmluve bez ohľadu na to, či sa mu ich technicky podarí dosiahnuť.

S bruselskými peniazmi na stole však obce prirodzene nemajú o takúto službu záujem. Ponechajme teraz bokom pocit, ktorý musia mať nemeckí daňovní poplatníci z toho, že sú nútení financovať neefektívne projekty. Vytlačenie súkromnej iniciatívy (crowding out efekt) zabolí aj na Slovensku, keďže o úžitok tak prichádzajú tiež potenciálni zákazníci takýchto služieb. V budúcnosti vám možno váš dodávateľ plynu zdarma zateplí dom, alebo dodávateľ elektriny vymení chladničku. No na to sa najskôr musí rozvinúť trh s týmito produktmi. Vďaka eurofondom je takáto budúcnosť skôr vzdialenejšia, ako bližšia.

Aktuality, 30.3.2016

Výdavky štátu

Téma vlakových staníc je v Bratislave dlhoročným evergreenom. Problémy s rekonštrukciou, či výstavbou novej hlavnej stanice sú na stole už niekoľko rokov, vlastne desaťročí. Štátny správca železničného majetku túto debatu nešťastným spôsobom okorení.

Dôvodom je rozsiahla rekonštrukcia vlakovkej stanice Bratislava-Predmestie, ktorá stála štyri milióny eur a denne na nej stoja v priemere štyri vlaky. To však nie je všetko. Epickým vygradovaním bolo jej uzatvorenie

po krátkom „fungovaní“. Zrekonštruovaná

stanica bola otvorená na konci roku 2014. Po nejakom čase však vedenie ŽSR zistilo, že sa v stanici zdržuje viac bezdomovcov ako cestujúcich, tak ju zatvorili. Nič nenasvedčuje tomu, že by sa mala táto situácia zmeniť.

Na predmestí Bratislavy tak leží moderná stanica za 4 milióny eur, ktorú skoro nikto nevyužíva, a je otázka, či vôbec využívať bude. Naopak v oveľa väčšej miere vyťažená stanica Bratislava-Vinohrady ostáva naďalej nezrekonštruovaná. Ťažko tak hľadať lepší príklad neefektívneho verejného výdavku.

Cena štátu

Vláda tento rok vyberie na daniach a odvodoch o 4,6 mld. viac ako pred 4 rokmi. 4,6 mld. je skoro celý výnos z dane z príjmu právnických a fyzických osôb. Toto zvýšenie príjmov verejnej správy sa však neprejavilo v radikálnom poklese deficitu verejných financií. Deficit by mal klesnúť z 3,1 mld. v roku 2012 na 1,5 mld. v roku 2016. Podmieňovací tvar je však na mieste. Tento ročný plán minuloročného deficitu musel by totiž pred

pár týždňami korigovaný Eurostatom. Z pôvodného deficitu 1,9 mld. eur sa stal deficit 2,3 mld. eur.

Na pokrytie tohto deficitu by tak vláda potrebovala skoro celý výnos z dane z príjmu fyzických osôb. Teda aj napriek relatívne nízkym relatívnym číslam (deficit 3 % HDP), ide o pomerne vysokú čiastku, ktorá sa prirátava k nášmu dlhu. Ten narástol medzi spomínanými rokmi 2012 a 2016 o 10 mld.

Cena štátu tak rastie a s ňou aj dlh a príjmy. Jediné čo ostáva je deficitné financovanie verejných financií. Štát tento rok minie o 5 % viac ako dokáže od vybrať na dania a odvodoch. A to v čase, keď sa začína otvárať téma obchádzania alebo obmedzovania dlhovej brzdy.

www.cenastatu.sk

Mladí ľudia utekajú pred minimálnou mzdou

Róbert Chovanculiak

Minimálna mzda ostáva kontroverznou témou. Dôvodom je, že okrem množstva empirickej literatúry, ktorá poukazuje na jej škodlivosť, sa objavujú sem tam aj práce, ktoré nenachádzajú žiadny negatívny efekt mierneho zvyšovania minimálnej mzdy, alebo dokonca až pozitívny.

Empirické vyhodnocovanie dopadov minimálnej mzdy je však ošemetná záležitosť. Je to ako snažiť sa odmerať, či hodenie tehly do veľkého bazéna cez leto na kúpalisku v sobotu poobede zvýšilo hladinu vody alebo nie. Záleží kde meriate, kedy meriate a ako meriate. Ľudia neustále skáču do vody, robia vlny, vychádzajú a vchádzajú. Obdobnými problémami trpí aj meranie vplyvu minimálnej mzdy.

Práve vplyv „vychádzania a vchádzania“ do bazéna sa snažil odmerať ekonóm Monras. Všimol si totiž, že väčšina empirických štúdií v USA porovnávala vývoj zamestnanosti mladých ľudí v štátoch, kde bola zvýšená minimálna mzda so štátmi, kde nebola. Keď sa však zmení zamestnanosť po implementácii minimálnej mzdy môže to byť spôsobené dvoma vecami: zmenilo sa množstvo zamestnaných pracovníkov, alebo sa zmenilo množstvo samotných pracovníkov na mieste trhu práce. Ekonómovia často zabudli na to druhé a sledovali len to prvé.

Monras sa tak pozrel, čo sa stalo s mobilnou pracovnou silou, keď rôzne štáty v USA za-

viedli rôzne minimálne mzdy. Akým smerom sa mladí, nízko kvalifikovaní ľudia pohli? Okrem toho, že našiel, že minimálna mzda má pozitívny dopad na mzdy mladých ľudí, ktorí ostali zamestnaní (čo nikto nerozpochybnuje) a negatívny dopad na zamestnanosť mladých ľudí (teda tých, ktorí si prácu kvôli minimálnej mzde nenašli), tak prišiel s dôkazmi o tom, že kde vzrástla minimálna mzda začal klesať podiel mladých, nízko produktívnych ľudí. Inými slovami pracovníci, pre ktorých „dobro“ bola minimálna mzda zavádzaná, pred ňou utekajú.

Znova sa tak potvrdzuje stará pravda, že skutky sú silnejšie ako reči. Mladí a nízko kvalifikovaní ľudia môžu protestovať za rast minimálnej mzdy a požadovať navýšenie na 15 dolárov na hodinu, ale keď príde na

lámanie chleba, tak hlasujú nohami. Aj napriek tomu, že toto je prvá štúdia svojho typu, nedávno ekonóm Cadena (2014) ukázal, že niečo obdobné platí aj pre nízko kvalifikovaných imigrantov. Tí sa totiž vyhýbajú regiónom s vyššou minimálnou mzdou a radšej utekajú do tých, kde je minimálna mzda nižšia alebo nie je vôbec.

Toto nie je problém len zahraničných analýz. Napríklad ani v analýze Inštitútu finančnej politiky z ministerstva financií sa nám nepodarilo nájsť informácie o tom, že by očistili vplyv minimálnej mzdy o možnosť, že sa jednotliví ľudia kvôli zvýšeniu minimálnej mzdy museli presťahovať. Z východu na západ. Ak by takúto možnosť ľudia nemali, negatívne účinky minimálnej mzdy by mohli vyjsť rádo-vo vyššie.

Tieto najnovšie dôkazy o negatívnych vplyvoch minimálnej mzdy na mladých a nízko kvalifikovaných ľudí sú tak vysoko relevantné aj pre Slovensko. V zamestnanosti mladých patrí totiž SR medzi krajiny s najhoršími výsledkami. V roku 2014 dosahovala miera nezamestnanosti mladých ľudí v SR skoro 30 %, pričom priemer EÚ bol 22 %. Napriek tomu všetkému sme sa v roku 2015 znova dočkali navýšenia minimálnej mzdy a súčasný premiér sľubuje jej ďalšie 25 % navýšenie v nasledujúcich rokoch.

iness.sk, 18.4.2016

Dobré, zlé a škaredé Programové vyhlásenie vlády

Martin Vlachynský

Programové vyhlásenie vlády (ďalej PVV) bolo schválené po tradične dlhom, ale neplodnom maratón v parlamente. PVV nie je krištáľovou guľou, no napovie nám aspoň základný smer vetra. V INESS sme sa pozreli najmä na dopad na podnikateľské prostredie a ekonomiku.

Dobré

Posledné štyri roky boli pre podnikateľské prostredie ťažké. Zvyšovanie daňových sadzieb, zavádzanie úplne nových daní, úprava účtovných pravidiel či vzorcov na výpočet vymeriavacích základov, zavádzanie odvodov do nových oblastí, či prítvrdenie daňových pravidiel zasiahli prakticky všetkých. Preto zníženie sadzby DPPO, zrušenie daňových licencií, či zvýšenie živnostníckeho paušálu predstavujú povolenie škripca o jednu obrátku. Zmienka o zrušení absurdnej povinnej zdravotnej služby pre niektoré rizikové kategórie (ktorá núti aj jednoosobové SROčky kúpiť si pečiatku, že majiteľ v práci sám sebe neublíži) dáva nádej, že vláda sa skutočne pozrie aspoň na tie najväčšie byrokratické absurdity. PVV sa odvoláva na princíp „hodnoty za peniaze“, čo je dobrý formálny krok.

Po rokoch sa snáď ľady pohnú aj v II. pilieri dôchodkového systému. Rozšírenie programového výberu umožní viacerým sporiteľom nakladať so svojimi peniazmi podľa vlastného uváženia a nebyť odkázaní na milosť poisťovne. Prehodnotenie štruktúry fondov Sociálnej poisťovne (dnes je dôchodkový fond krížovo dotovaný ostatnými fondami) je záväzok dobrého hospodára.

Zlé

V jednom odstavci sa vláda prihlási k princípom „hodnoty za peniaze“ a v druhom mu hneď dá facku, keď sa zaviazne, že „prípraví podmienky pre zriadenie národného leteckého a vodného (!) dopravcu.“ Nefektívnych štátnych „trafík“ sa táto vláda

rozhodne nemieni zbaviť. Privatizácia Carga, ZSSK, či Pošty sa nekoná. V celom dokumente zaznie slovo „privatizácia“ jedinýkrát, aj to pri zákaze privatizácie „strategických“ podnikov. Symbolicky, štátne vlastníctvo „strategických“ energetických podnikov si v týchto týždňoch pri sviečkach užívajú najviac obyvatelia Venezuely.

Otvorené dverka na rozšírenie „osobitných odvodov a daní“ sú ďalšou čiernou škvrnou. Sú to otvorené dverka vyžmýkať čo najviac z tých, ktorým sa darí (a niekedy ani nedarí). Bez ohľadu na ideologické postoje a rozdeľovaniu na zlých a dobrých podnikateľov je to nesystémové opatrenie, štvorec v ozubenom súkolí.

Zle bola pochopená aj adresnosť sociálneho systému. PVV si ju predstavuje tak, že dávky nedostanú ľudia bez aktívneho prístupu k hľadaniu práce. To je voličsky populárne, no neprevoditeľné do reality. Čo je však horšie, pre verejné financie prakticky bezvýznamné. Problém (ne)adresnosti spočíva v tom, že dávky (prídavky na deti, bonifikáciu hypoték) dostávajú všetci, od slobodných mamičiek až po manažérov a ministrov.

Smutným faktom je aj zotrvanie vlakov zadarmo. Nie, že by to bol najväčší ekonomický problém Slovenska. No uvedenie si, že veci zadarmo sú najdrahšie, je základným

krokom k efektívnemu nakladaniu s verejnými financiami.

Nenápadné záväzky sú často tie najrizikovejšie, to vie každý chovateľ škorpiónov. Do PVV sa prakticky nepovšimnutý dostal záväzok „vláda podporí spoločné európske poistenie v nezamestnanosti.“ Spolu s dvoma eurovalmi, kvantitatívnym uvoľňovaním a spoločným ručením za vklady v bankách je to ďalší záväzok slovenského daňovníka podieľať sa svojimi peniazmi na chybách politikov iných štátov. A zároveň motivácia pre týchto politikov robiť zlú hospodársku politiku, pretože to nakoniec zaplatí niekto iný.

Škaredé

Niekedy nie je najväčším problémom to, čo je, ale to, čo nie je. V prípade aktuálneho PVV sú to ambície. Vyrovnaný rozpočet – odložený, s dúfáním, že z deficitu vyrastieme. Zníženie korporátnej dane? Percentíčko po percentíčku, aby sme to mohli hocikedy stopnúť. Zrušenie daňových licencií? O dva roky. Razantná zmena odvodov, alebo aspoň odvodov na dohodu, aby dostali šancu aj dlhodobí nezamestnaní a nízkokvalifikovaní? Výhovorka, že na to treba peniaze, neplatí. Od roku 2012 sa daňovo-odvodové príjmy zvýšili o takmer 5 miliárd eur (pri zhruba 30 miliardovej verejnej správe). Ak by vláda napríklad okamžite zaviedla 18 % sadzbu DPPO a znížila odvody o 10 %, stále by mala k dispozícii o zhruba 3,7 miliardy eur na mŕňanie viac, ako mala v roku 2012.

Reforma sociálneho systému? Zdravotníctva? Školstva (nie, príslub naliať dve miliardy navyše do deravého vedra nie je reforma)?

Bude si môcť podnikateľ za 4 roky povedať, dýcha sa mi tu lepšie, zamestnáva ľahšie, dlžníci sú odsúdení, a neplytvám časom a prostriedkami na výkazy? Nie. Systematický ťah na bránu v prospech tvorby pracovných miest (rozumej podnikateľského prostredia) absentuje. Ani také detaily, ako boj s byrokraciou zavedením nejakého stop pravidla (sunset clause, 1 dnu - 1 von) sa medzi záväzky tejto vlády nedostal.

Ideálny svet sa nedá vytvoriť odrazu. Aktuálne PVV je aspoň takým opatrným krôčikom zhruba správnym smerom. Uvidíme, či sa krôčik zmení na kráčanie. Zdanlivý ekonomický pokoj v EÚ sa môže veľmi rýchlo zmeniť a potom bude Slovensko zúfalo a rýchlo potrebovať dobré ekonomické riešenia.

iness.sk, 4.5.2016

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

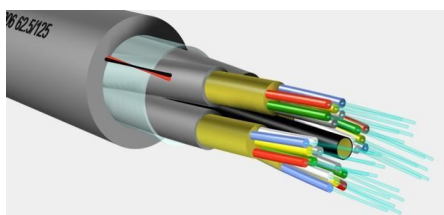
<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

Plytvanie

Internet na druhú

Verejné financie by mali slúžiť na to, aby zabezpečovali také služby, o ktorých poskytovanie nemá súkromný sektor záujem, alebo ich neposkytuje v dostatočnom pokrytí, či kvalite. Štát však čím ďalej viac financuje a poskytuje také služby, ktoré zvláda súkromný sektor poskytovať ľavou zadnou. Posledný príklad takéhoto plytvania verejnými zdrojmi sa týka zabezpečenia internetu do škôl.

Už v roku 2014 podpísala Národná agentúra pre sieťové a elektronické služby zmluvu s

piatimi firmami na zavedenie rýchleho internetu do viac ako 700 obcí za vyše 100 miliónov eur. Tieto dediny boli vyberané s tým, že tam ešte nebol dotiahnutý širokopásmový internet. Neskôr sa však podpísal dodatok

zmluvy, ktorý ju rozšíril na celé Slovensko.

Dnes sa proti tomuto postupu ozývajú súkromní poskytovatelia, ktorí už poskytli internet do obcí a miest, kde sa začal odrazu zapájať káblový internet z verejných zdrojov. Súkromným poskytovateľom tak vznikla konkurencia, proti ktorej sa ťažko bráni: bezplatná služba platená z verejných rozpočtov. Navyše všetky ďalšie práce a zapájanie sa deje bez súťaže – lebo predsa ide o rozšírenie pôvodnej zmluvy. Plus sa logicky následne navýšil aj rozpočet určený na tieto projekty. O ďalších 100 miliónov eur.

Nekonečný príbeh tretej „atómky“

Martin Vlachynský

Niektoré politické plány majú priam upírsky život. Prežívajú z jednej vlády na druhú. Raz silnejšie, raz slabšie, len tak v prítomí koviek ministerstiev. Tu a tam si cucnú z krvi verejných financií. Žiaden Van Helsing sa neodváža zabodnúť takémuto vampírovi kôľ do srdca, ale ani otvorene obhájiť potrebu jeho existencie

Jedným z takých plánov je výstavba tretej jadrovej elektrárne na Slovensku. Čo na ňu vravia posledné tri programové vyhlásenia vlády?

2010: „Vláda SR podporí projekt výstavby jadrového zdroja Jaslovské Bohunice iba pod podmienkou súkromnej investície bez ďalšej účasti štátu.“

2012: „Vláda urýchli prípravu na výstavbu nového jadrového zdroja v lokalite Jaslovské Bohunice.“

2016: „(Vláda) Zanalyzuje možnosti ďalšieho postupu prípravy nového jadrového zdroja v lokalite Jaslovské Bohunice.“

A vláda nespí. Ministerstvo životného prostredia SR pred tromi dňami vydalo záverečné stanovisko k projektu novej atómk. V predpríprave výstavby nového tlakovodného reaktora generácie III+, s čistým elektrickým výkonom do 1 700 MWe, sa teda môže pokračovať. Spoločnosť JESS nezaháľa a teraz sa zaoberá prípravou zadacej dokumentácie pre výber dodávateľa. Pýtate sa, prečo nám tá nová atómk. príde zaujímavá?

Zotrvačnosťou sa hýbu aj ceruzky na ministerstve hospodárstva. Tam sa pri predikciách spotreby už roky kreslí medziročný rast spotreby elektriny vo výške zhruba 1-2% počas nasledujúcich 15 rokov v referenčnom scenári. Dokonca aj v nízkom scenári (predikujú sa vysoký, referenčný a nízky) sa

zarputilo kreslí rast spotreby. Napríklad v roku 2009 sa na rok 2015 predikovala referenčná spotreba 32 TWh. Nízky scenár rátať s 30,7 TWh. A to už boli prognózy, ktoré zohľadnili „krízové“ obdobie.

Aká je však realita? V roku 2015 Slovensko napriek slušnému rastu ekonomiky zaznamenalo 4,5% medziročný pokles spotreby

12%, no spotreba elektriny klesla o 10%. Inak napísané, 1 euro HDP (v stálych cenách) sa v roku 2015 vyprodukovalo so spotrebou elektriny nižšou o 19%.

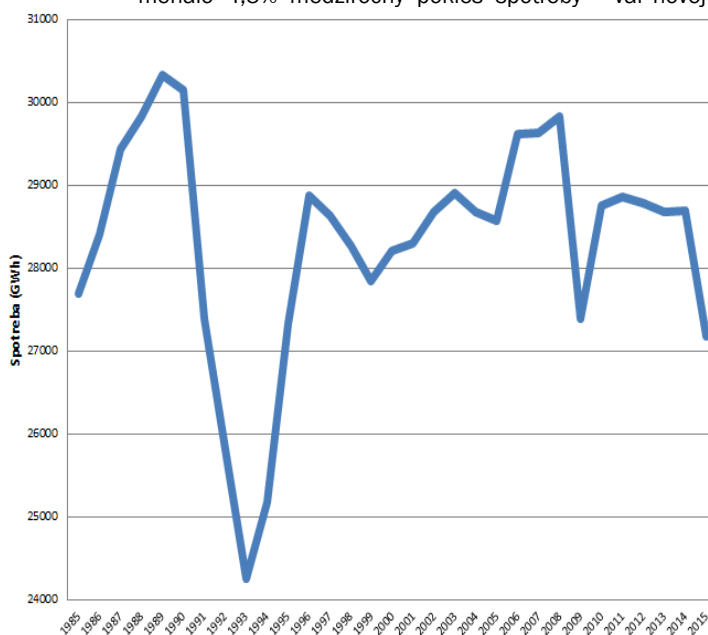
O rok (?) začnú nabiehať najskôr tretí, potom štvrtý reaktor Mochoviec. Slovenské elektrárne sa budú musieť zapotiť, aby nával novej elektriny umiestnili na trhu. Ako-

koľvek nekonkrétny, verejný plán postaviť (resp. skôr stavbu podporiť) tretiu jadrovú elektráreň by sa mala vláda pokúšiť nejakým spôsobom obhájiť. Jednoznačne a nahlas by mala občanom povedať, či sa im opäť chystá zdraziť elektrinu cez príspevok na výstavbu nového jadrového zdroja, alebo ich zdaní priamo a zadotuje jej výstavbu z rozpočtu. Britská vláda musela garantovať 100% príplatok k aktuálnej cene elektriny, aby bol investor ochotný elektráreň postaviť. Historicky extrémne nízke ceny silovej elektriny a pokles jej spotreby na Slovensku v podstate znemožňuje zisková výstavba jadrovej elektrárne. O ponuku – my vám dáme pozemky a povolenie a vy postavíte na

vlastné riziko jadrovú elektráreň, môžu mať v tak záujem maximálne firmy z krajín, kde to dostanú politickým príkazom.

Ak vláda svoj zámer bez zvyšovania daní obhájiť nedokáže, mala by zastaviť plytvanie zdrojmi v Jadrovej energetickej spoločnosti Slovensko (len na mzdách 2,3 mil. eur v roku 2015), naučiť sa lobistom povedať nie a nepokračovať v príprave projektu, ktorý si na seba len veľmi ťažko dokáže zarobiť. To neustále opakovanie zámeru v programovom vyhlásení nepríjemne poukazuje na schopnosti a motivácie jeho autorov.

Energie-portál.sk, 19.4.2016

elektriny na úrovni 27 TWh. Tým sa ročná spotreba elektriny na Slovensku dostala na najnižšiu úroveň od roku 1994. Minuloročná spotreba bola o 10,4% nižšia, ako historické maximum z roku 1989.

Nie je to žiadna jednorazová záležitosť. Po veľkom transformačnom páde spotreby z rokov 1992-1993 a následnom krátkom prudkom raste v rokoch 1994-1996 posledných 20 rokov spotreba elektriny na Slovensku prakticky stagnuje (viď graf).

Od vrcholu spotreby samostatného Slovenska v roku 2008 s hodnotou 29,8 TWh pritom slovenská ekonomika narastla skoro o

Nezamestnanosť ako výzva pre novú vládu

Martin Vlachynský

Problém nezamestnanosti je absolútnou stálou všetkých politických programov. Programové vyhlásenie vlády 2016-2020 (PVV) nie je výnimkou. Ako aj pri iných bodoch programu, aj opatrenia na boj proti nezamestnanosti majú príchut nedovareného obeda.

Už samotný štvorročný cieľ podlezania 10% miery nezamestnanosti, ktorý sa podľa niektorých štatistík podarilo dosiahnuť skôr, ako sa PVV vôbec schválilo, naznačuje nie príliš veľké ambície. Sľub vytvoriť 100 000 pracovných miest môžeme zase brať prinajlepšom ako metaforu. Pokiaľ sa vláda nechystá nabráť 100 000 nových úradníkov, alebo otvoriť sedem nových štátnych podnikov veľkosti Slovenskej pošty, môže prinajlepšom vylepšiť podnikateľské prostredie natoľko, aby prišlo k vzniku nových pracovných miest. Inak povedané, ak nebude hospodárstvo rásť, nové pracovné miesta nebudú. Ak bude, tak budú.

Otázne však je, či tých 100 000 nových pracovných miest nebudú musieť zaplniť Rumuni a Ukrajinci. Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov je populárny šláger na stretnutiach podnikateľov. Na Slovensku je

problém s nezamestnanosťou, ale s nezamestnanosťou dlhodobou, nezamestnanosťou nízko kvalifikovaných ľudí a absolventov. Zhruba 1/4 nezamestnaných (70 000) je na úrade práce už viac ako 4 roky, pred krízou to bolo 50 000 ľudí. Priemerná dĺžka nezamestnanosti narástla z 13 mesiacov v 2010 na 16 mesiacov v 2015. V dlhohobej nezamestnanosti patríme k najhorším krajinám v EÚ. Nezamestnanosť mladých je viac než 2-násobná v porovnaní s Českou republikou.

V PVV sa k tejto téme prakticky len recyklujú staré opatrenia. Tzv. „individuálny prístup“, ktorý znamená podporu „subjektov sociálnej ekonomiky“, teda poskytovania rôznych výhod za zamestnávanie tých či oných problematických skupín. No zaplatené pracovné miesto často prežije len dovtedy, kým ho niekto (teda štát z peňazí daňovníkov) platí. Nakoniec, prečítajte si čerstvú správu NKÚ o podpore zamestnávania mladých: „Ako uvádza úrad, z vytvorených pracovných miest pre mladých ľudí bola zrušená viac ako štvrtina ešte pred ukončením projektu, a to hlavne pre nezáujem mladých nastúpiť na pracovné miesta.“

Na problémy treba ísť od koreňa. Problémom je, že minimálna mzda je v Krompachoch vyššia ako v Prahe, vysoké daňovo-odvodové náklady, vysoké náklady na prijatie zamestnanca (administratívne, aj finančné), nižšia flexibilita pracovného trhu (výrazne sa zhoršila možnosť získať pracovné skúsenosti cez prácu na dohodu, alebo cez agentúrnu prácu) a nízka praktická kvalita absolventov.

Nízkokvalifikovaným by skôr ako „individuálny prístup“ pomohla aspoň regionalizácia minimálnej mzdy (napríklad vyšším odvodovým zvýhodnením), návrat zvýhodneného dočasného zamestnávania, rozšírenie odpočítateľnej odvodovej položky (tá nestíha ani kopírovať rast minimálnej mzdy). A v neposlednom rade skutočné uvedomenie si, že malý zamestnávateľ nemôže byť tak regulovaný ako zamestnávateľ, ktorý má 1000 zamestnancov. Lebo takýto zamestnávateľ ani do Letanoviec ani do Kežmarku nepride. Nezmyselných deregulácií treba zrušiť stovky, bez toho nezamestnanosť dlhodobo nezamestnaných sama neklesne.

iness.sk, 5.5.2016

Za veľa práce málo koláčov?

Martin Vlachynský

Pred časom médiami opäť prebehla neraz pripomínaná štatistika. Podľa nej majú v rámci EÚ slovenskí zamestnanci slušnú produktivitu práce, ale hlboko podpriemerné mzdy.

Pri porovnávaní týchto dvoch veličín však netreba pliesť jablká s cibuľou. Je pravda, že v trhovej ekonomike vyššia produktivita znamená väčšiu odmenu. Ale len vtedy, keď sa ostatné podmienky nezmenia. Ak jeden farmár nakope motykou 2x viac chrenu rovnakej kvality ako druhý, na trhu zaň dostane dvojnásobok. Vyššia produktivita mu prinesie vyššiu odmenu. Všetko čo zarobil je jeho, teda podiel jeho odmeny je 100% z ceny produkcie.

No čo ak sa ten druhý farmár dohodne so susedom, že si od neho požičia Automatickú Kopačku Chrenu (AKCH) a ďalší sused mu poskytne svoju roľu. Vďaka tejto dohode druhý farmár nakope 8x viac chrenu ako ten prvý. Za odmenu dá obom susedom po jednej štvrtine príjmu. Farmárova odmena tak bude len 50% z ceny produkcie, no aj tak tá odmena bude 4x vyššia, ako pôvodne zarábala. A dvakrát vyššia, ako je odmena pôvodne šikovnejšieho, prvého farmára.

Chceli by ste byť prvý, alebo druhý farmár?

Zvyšovanie vybavenosti kapitálom zvyšuje produktivitu práce, ale zároveň odkláňa časť príjmov smerom k majiteľom tohto kapitálu. Kapitál totiž nepadá z oblohy a niekde ho niekto musel vytvoriť a chce za to odmenu. Neznamená to však automaticky, že pracovník schudobnie.

Pozrime sa na sektorové rozdelenie podielu miezd na vytvorenom HDP zo Singapuru (trocha exotické, ale Eurostat v tomto nepomohol). Ako vidíte, najväčší podiel miezd na produkte majú zamestnanci v niektorých službách, či stavebníctve. Naopak, ďaleko najnižší podiel miezd na vytvorenom produkte je v biomedicíne. Kto si myslíte, že v Singapure zarába viac – stavebný robotník, alebo

zamestnanec v biomedicínskom výskume?

Tu je ukrytá aj jedna z odpovedí pre situáciu na Slovensku. Nízky pomer miezd na celkovom produkte nie je preto, že „podnikatelia sú nenásytní“ (to sme všetci). Jedným z hlavných dôvodov je transformačný prílev množstva kapitálu do podvyživej postsocialistickej ekonomiky, v ktorej päťsto zamestnancov montovalo jednu \$120 dva týždne (a ďalšie dva týždne si ju musel nový majiteľ dolaďovať doma). Slovensko má naviac stále nadpriemerný podiel priemyslu na tvorbe HDP (podľa Eurostatu to v roku 2015 bolo 23%, kým priemer EÚ28 bol 17%) a tým pádom menší podiel služieb s vyšším zastúpením miezd v nákladoch.

V porovnaní s Rakúskom či Švédskom však majú Slováci na výplatnej menej peňazí. To je dané stále významne nižšou celkovou výkonnosťou ekonomiky a slabšou konkurenciou zamestnávateľov. Nachádza sa tu síce niekoľko „výstavných skríň“ v podobe automobiliek, IT či elektrotechniky, no značná časť slovenských firiem v produktivite zaostáva (a nemusia to byť len kopáči kanálov, stačí sa pozrieť, čo sa „dokázalo“ vyprodukovať v oblasti e-governmentu za mi-

Exhibit 2: Average Wage Share by Sector, 2000 – 2009

Sector	Average Wage Share (%)	Sector	Average Wage Share (%)
Manufacturing	34.5	Services	50.7
Electronics	27.5	Wholesale & Retail Trade	45.3
Chemicals	31.6	Transportation & Storage	35.5
Biomedical	5.8	Accommodation & Food	60.5
Precision Engineering	55.1	Information & Comm.	48.0
Transport Engineering	49.3	Finance & Insurance	45.0
General Manufacturing	55.8	Business Services	50.5
Construction	70.4	Other Services Industries	79.3
Utilities	22.5		
Other Goods Industries	45.4		

Source: Derived based on data from DOS and Economic Development Board

liardu eur). Tvrdý súboj o zamestnancov zdávajú firmy stále len v niektorých regiónoch, čo takisto nepridáva k tlaku na rast miezd najmä nízkokvalifikovaných, ktorí následne ťahajú priemer dole.

Nízky pomier miezd na HDP nám teda hovorí o tom, že na Slovensku prudko narástlo HDP, no mzdy ho nenasledovali. Máme z toho viniť Volkswagen, PSA, či Samsung? Asi sotva. Na vine je zaostávanie zvyšku eko-

nomiku za pár „ťahúňmi.“ Podiel miezd na HDP sa začne zvyšovať vtedy, keď aj zvyšok ekonomiky chytí dych, alebo skôr keď sa mu pripraví prostredie – živnostníkom, malým a stredným podnikateľom. A vtedy keď sa zefektívnia (sprivatizujú, či aspoň postavia voči konkurencii) štátne molochy ako ZSSK, či Slovenská pošta.

iness.sk, 5.5.2016

Národný letecký dopravca je krok vedľa

Martin Vlachynský

V programovom vyhlásení vlády sa nájde niekoľko dobrých opatrení, veľké kopy balastu a nakoniec aj pár ekonomických podivností. Medzi tie popredné patrí záväzok, že vláda „pripraví podmienky pre zriadenie národného leteckého dopravcu.“

Dôvod? „(Národný letecký dopravca) zabezpečí pravidelné letecké spojenie Slovenska s najvýznamnejšími leteckými uzlami v Európe a hlavného mesta s regionálnymi letiskami.“ V tomto momente asi otvárate stránku Bratislavského letiska, že kedy sa z neho prestalo lietať. Nie, linky do Madridu (6.), Dublinu (18.), Bruselu (21.), Manchesteru (23.), Londýn-Stansted (25.), Atén (30.), Moskvy-Vnukova (36.), a Londýn-Luton (38.) a Prahy (40.) stále fungujú (v zátvorke poradie veľkosti letiska podľa odbavených pasažierov v Európe v roku 2015). Ani linka na tretie najväčšie letisko sveta, Dubaja, sa zatiaľ skončiť nechystá. Prirátajte si ešte lety na menšie letiská v Berlíne, Ríme, Miláne, Barcelone, z ktorých sa dá viac alebo menej pohodlne dostať na hlavné letiská v regióne. Komu by nestačilo, tak miesto 22-minútovej jazdy autobusom (pri dobrej premávke) z centra na bratislavské letisko môže zvoliť 45-minútovú jazdu autobusom na rakúsky Schwechat (24.) a využiť tamjšiu ponuku.

V leteckej preprave sú extrémne dôležité

úspery z rozsahu – veľa lietadiel, ideálne jedného typu (aby stačila jedna sada náhradných dielov a jeden „typ“ personálu) a prepracovaná sieť vlastných liniek a aliancií s inými dopravcami, aby bol kapitál čo najviac vo vzduchu a aby čo najviac sedadiel bolo obsadených. Každá minúta lietadla na zemi a každé prázdne sedadlo znamenajú utopené tisíce eur. Kto nevydrží tempo, ten zahynie.

Malév, Olympic, Cyprus Airways, Sabena, či Swissair patria medzi najvýznamnejších štátnych dopravcov (tzv. flag carrier), ktoré za posledných 15 rokov neprežili zmenu v sektore. LOT, TAP, SAS, Aer Lingus, ČSA, a ďalší bojovali a bojujú o prežitie. Obzvlášť zaujímavý je v tomto kontexte osud ČSA. Táto spoločnosť za posledných 11 rokov dosiahla zisk len v štyroch rokoch, naviac väčšinu ro-

kov hrubá marža nedokázala pokryť ani len mzdy zamestnancov. Udržiavala sa pri živote predajom nehnuteľností a lietadiel a v lete 2015 vstúpila po Korean Air do spoločnosti aj charterovka Travel Service, čím štátu ostalo už len 20% akcií. Ako chce prežiť slovenský národný letecký dopravca z 1-2-3 lietadlami? Bola by to čierna diera na peniaze až do momentu, kým by to EÚ nezatrhla (Únia štátnu pomoc leteckým dopravcom nevidí veľmi rada).

Najväčšou otázkou však je, prečo sa chce štát hrať na podnikateľa v leteckej doprave a míňať milióny na tento účel? Je povinnosťou sociálneho štátu poskytnúť čo najpohodlnejšie letecké spojenie do všetkých dovolenkových destinácií na svete? Je najväčší problém slovenského podnikateľského prostredia to, že obchodní cestujúci musia ísť o 20 minút dlhšie na letisko do Viedne?

Obávam sa, že odpoveď na tieto otázky vláda hľadať nechce. Pretože ak by začala, tak princíp „hodnota za peniaze“ (ku ktorému sa programové vyhlásenie hlási!) by v tomto prípade dostal riadnu nakladačku. To, že sa v programovom vyhlásení objavuje aj národný vodný dopravca, radšej už ani nejdeme rozoberať.

Aktuality.sk, 3.5.2016

Dom sa krásne daní

Martin Vlachynský

Mysleli ste si, že je mŕtva. Ale nie, vracia sa zo záhrobia, aby vás strašila v spánku. Daň z nehnuteľností.

V novom programovom vyhlásení vlády sa objavila aj táto vetička: Vláda v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska vytvorí technické predpoklady pre zmenu systému zdaňovania nehnuteľností smerom k určovaniu základu dane podľa hodnotového princípu s cieľom zvýšiť daňovú spravodlivosť a efektívnosť v oblasti miestnych daní.“

Inak povedané, vracia sa iniciatíva ešte z minulého obdobia spustiť zdaňovanie nehnuteľností podľa ich „kvázi-trhovej“ hodnoty a nie podľa metrov štvorcových. Toto k tomu INESS napísal už v roku 2012, ale zhrňme

si, prečo sa toho báť:

Vyššie dane, nezmenšené plytvanie. Za posledné 4 roky verejná správa vybrala takmer o 5 miliárd eur viac daní a odvodov od občanov a firiem. Napriek tomu deficit aj v roku 2015 dosiahol 3% HDP a vo výdavkoch panuje naďalej plytvanie. Keď už sa bavíme o nehnuteľnostiach, viete, že štátna správa nemá ucelenú databázu vlastných nehnuteľností a preto nemôže efektívne zdieľať voľné priestory? Štát tak ročne vyplytvá milióny za drahé prenájmy pre niektoré úrady, kým iné majú prázdne miestnosti.

Nekonzistentná podpora bývania. Najprv vám štát prispieva na stavebné sporenie. Čosi našetríte, a idete žiadať o hypotéku.

Potom Vám štát prispeje na úroky z hypotéky. Aby ste mohli mať vlastnú nehnuteľnosť. A aby vám ju mohol v tom istom momente zdaníť. Do jedného vrečka peniaze vložíte, z druhého ich vytiahne. Zrušenie prémie na stavebné sporenie a dnes nezmyselnej bonifikácie na hypotéky by ušetrilo 40-60 mil. eur ročne, zvyšovanie dane z nehnuteľností sa dá nahradiť aj touto úsporou. Ak štát tvrdí, že niektoré dane sú menej „škodlivé“, ako iné, zvýšenie dane z nehnuteľností by malo byť sprevádzané so znížením iných daní, napríklad sadzby 25 % z dane z príjmov fyzických osôb.

Cenové mapy sú drevené železka. Dane by sa mali vyrubovať podľa ceny nehnuteľností.

Tie sa majú stanoviť na základe cenových máp. To sú mapy, v ktorých sú zakreslené „kvázi-trhové“ ceny nehnuteľností. Ale na trh sa nedá hrať, trh je, alebo nie je. Čím menšia obec s menšou obrátkovosťou reálného trhu (zdrojom dát pre mapy sú ceny predaných nehnuteľností), tým „uletenejšie“ cenové mapy budú.

Budete bohatnúť aj napriek prázdnej peňaženke. Predstavte si, že ste dôchodca-vdovec z Lužianok pri Nitre, bývajúcí v 5-izbovom dome s veľkou záhradou. Vďaka príchodu Jaguára zrazu cena vašej nehnuteľnosti na cenovej mape vyletí o 40 % a s ňou aj vaša daň. Čo na tom, že váš dôchodok je stále ten istý a v Jaguári sa už nezamestnáte.

„Spravodlivá daň“ neexistuje. Každá daň je rozhodnutím politikov o nedobrovoľnej transakcii, pojem spravodlivosti sa na dane nedá aplikovať. Za prvé, každú nehnuteľnosť ste si museli kúpiť už zo zdaneného príjmu. Daň z nehnuteľností váš príjem, ktorý len zmenil formu na tehly, okná a parkety, bude zdaňovať neustále, aj 50 krát za váš život. To nezníže spravodlivo. Za druhé, kto je bohatý? Vlastník 120-tisícovej nehnuteľnosti v Petržalke, alebo v Kokave nad Rimavicou? Lahko si vieme predstaviť situácie, keď je bohatý raz jeden, raz druhý. Daň z nehnuteľností je tak „spravodlivá“, že z vás robí nájomníka vo vlastnom dome. Akákoľvek daň z majetku kriví vlastnícky vzťah. Ako sa vraví, chcete ísť

bývať do „svojho“? Daň z nehnuteľností de facto niečo takéto neumožňuje. Na veky sa stávate nájomníkom, hoci je nehnuteľnosť v katastri zapísaná na vaše meno. Vaším

nájomcom je štát. Skúste nezaplatiť daň/nájomné raz, dostanete upomienku. Spravte to viac krát, exekútor vám nehnuteľnosť zoberie a môžete si hľadať druhý „nájom“.

Daň z centra sa daňovníkom ťažšie kontroluje. Prečo sú dane z nehnuteľností na Slovensko vzhľadom k ostatným daniam nízke (typicky v desiatkach eur ročne)? Pretože ich na municipálne mimoriadne rozdrobenom Slovensku pre starostov nie je ľahké zvýšiť. Ťažko sa susedovi zvyšujú dane, keď s ním idete večer do krčmy. Budete musieť veľmi vysvetľovať, na čo ich chcete použiť. Programové vyhlásenie hovorí o spolupráci so Zdrú-

žením miest a obcí Slovenska, no uvidíme, či prípadné určovanie sadzieb ostane obciam. Doteraz chcel Inštitút finančnej politiky na Ministerstve financií daň z luxusných nehnuteľností pre štátnu kasu.

Pred daňami utekajú peniaze, alebo ľudia. Slovenské nehnuteľnosti sa dosť ťažko skrývajú do Panamy. Preto po vyšších daniach z nehnuteľností pokukuje nejedna vláda. Jednoducho, nehnuteľnosť sa krásne daní. Ak nebudú môcť utiecť peniaze, utečú ľudia. Pri rozhodovaní o budúcej kariére a živote začnú viac obzerať po zahraničí. Prípadne nebudú kupovať chaty v Smokovci, ale v Zakopanom.

Verejná správa má dosť peňazí, len ich nevie efektívne používať. Vratky za plyn? Vlaky zadarmo? 2000 nových policajtov? Vznik nových úradov? Tento zoznam by sa dal napísať na niekoľko strán. Financovať tieto výdavky sa dá len z ušetrených peňazí alebo zvýšených daní. Kvalita „plytvania“ na Slovensku je taká vysoká, že zvyšovanie daní znamená len pokračovanie v tomto plytvaní s ešte viac peniazmi. Vďaka vyššej dani z nehnuteľností nebudú ani verejné výdavky kvalitnejšie, ani daňový systém spravodlivejší. Akurát umožní vláde pokračovať v deficitnom hospodárení.

Ilustrácia Andreja Kolenčíka z knihy Juraja Karpiša Zlé peniaze

Denník N, 10.5.2016

Jadro môže byť pre Slovensko nebezpečné...finančne

Martin Vlachynský

Slovensko má tú „česť“ mať na svojom území jednu zo štyroch jadrových elektrární, ktoré museli byť vo svete natrvalo vyradené kvôli nehode a v ktorej sa v rozpätí necelých 14 mesiacov odohrali hneď dve nehody z desiatky najvážnejších jadrových nehôd histórie (podľa INES stupnice). Napriek tomu tu jadrová energetika nikdy nenarazila na vážnejší odpor verejnosti, na rozdiel od viacerých západných štátov.

Alebo možno práve vďaka tomu – napriek svojej závažnosti zasiahli dve nehody v elektrárni A-1 do bežného života občanov len minimálne a jej podarenejší nevlastní súrodenci V1 a V2 za svojho života odvedli už riadny kus „práce“. Pri pohľade na paniku nemeckých politikov, ktorí po nehode vo Fukušime rozhodli o odstavení bezproblémových (a sakramentsky drahých) reaktorov vo svojej krajine, si mnohí Slováci ťukajú na čelo.

Diskusia o (ne)bezpečnosti jadrovej energetiky nemá a asi ani nebude mať víťaza. No na stole je ďalšia diskusia – o finančnej (ne) bezpečnosti. Európsky trh s elektrinou je v posledných rokoch v nevídanej situácii. Ceny silovej elektriny (teda čistej komodity, bez ďalších poplatkov, ktoré sa zjavujú v účtoch domácností, či firiem) dosahujú historické minimum. Megawatt hodina elektrickej ener-

gie stojí na burze menej ako 30 eur, hoci pred pár rokmi stála cez 60, na vrchole aj cez 90 eur.

S takto lacnou elektrinou sa neoplatí stavať nič, čo nie je dotované. Tobôž nie jadrové elektrárne, ktoré sú investične jedným z najnáročnejších projektov, aké ľudstvo pozná. Očakávať, že nejaký investor položí v Európe na stôl štyri miliardy eur (realisti si môžu 4 prepísať na 8 a pesimisti na 10) na

jadrovú elektrárňu bez toho, aby mu niekto sľúbil pol kráľovstva a princeznú k tomu, je v najbližších rokoch, ak nie dekádach (alebo ak vôbec niekedy...) nereálne. Jeden z posledných kontraktov na výstavbu jadrovej elektrárne, rozšírenie už existujúcej elektrárne v Spojenom Kráľovstve, obsahoval formu garancie výkupnej ceny, momentálne vo výške 100% príplatku k trhovej cene.

No ale otvoríme si programové vyhlásenie vlády a čo tam nevidíme: „(Vláda) Zanalyzuje možnosti ďalšieho postupu prípravy nového jadrového zdroja v lokalite Jaslovské Bohunice.“ Lenže vlády to analyzujú už minimálne šesť rokov – v minulom programovom vyhlásení sme sa mohli dočítať, že „Vláda urýchlí pripravenosť na výstavbu nového jadrového zdroja v lokalite Jaslovské Bohunice.“ Zatiaľ zanalyzovali, že sa míňajú milióny na výkup pozemkov a prípravu projektu (kvôli ktorému existuje celý jeden pološtátny podnik), hoci verejnosť sa ešte stále nedozvedela, kto, začo a hlavne načo tretiu jadrovú elektrárňu na Slovensku postaví.

Slovensko je už dnes plne sebestačné z pohľadu inštalovaného výkonu, ten sa však z komerčných dôvodov nevyužíva naplno a niektoré elektrárne idú na zlomok výkonu, prípadne nebežia vôbec. Už po dostavaní

Mochoviec sa Slovensko stane výrazným exportérom elektrickej energie v čase, keď táto komodita láme historické rekordy najnižších cien. Po výstavbe nového JZ by Slovensko malo v roku 2030 výrobu elektriny prebytkovú o 40%. A to je oficiálna prognóza, ktorá počíta s ročným rastom spotreby

cca 1%. Ten však v skutočnosti vôbec neexistuje. Spotreba elektriny na Slovensku od roku 1995 prakticky stagnuje a je aktuálne nižšia ako v roku 1989. V minulom roku napriek slušnému rastu ekonomiky Slovensko zaznamenalo 4,5% medziročný pokles spotreby elektriny.

Kto by v konečnom dôsledku dobrodružstvo s treťou jadrovou elektrárnou financoval? Hádate správne, daňovníci a spotrebiteľia elektriny. Ale o tomto nebezpečí sa v programovom vyhlásení nedečítate.

Aktuality.sk, 26.4.2016

INESS na European Retail Summit 2016

V dňoch 25. – 27. apríla 2016 sa konal v priestoroch hotela DoubleTree by Hilton už 20. ročník konferencie o obchode a marketingu European Retail Summit 2016, kde sa zúčastnil aj INESS.

Róbert Chovanculiak mal v sekcii: ZDIEĽANÁ EKONOMIKA, SMART CITIES A OBCHOD prednášku na tému Zdieľanej ekonomiky. Následne sa diskutovalo o úlohe verejných inštitúcií pri rozširovaní inovácii zdieľanej ekonomiky a smart cities.

Diskusia o duševnom vlastníctve

Richard Ďurana z INESS dňa 27.4.2016 na pozvanie Slovak Students for Liberty prednášal o sporných miestach konceptu práv duševného vlastníctva vo Flame Music Bare. Spochybnil deklarovaný prínos patentov a copyrightov pre inovácie a tvorivosť, a naopak, ponúkol množstvo argumentov v ich neprospech. Diskusia po prednáške bola vskutku zaujímavá a inšpiratívna!

INESS na Bratislavských Hanusových dňoch

Bratislavské Hanusove dni (BHD) boli 20.-27. apríla festivalom filmov, hudby a diskusií na rôzne spoločenské témy. Na diskusiách v Pisztoryho paláci sa zúčastnili hneď dvaja zástupcovia INESS.

Najskôr vo štvrtok 21. apríla diskutoval Martin Vlachynský s ekologickým aktivistom Jurajom Hipšom na tému ekologického posolstva encykliky pápeža Františka. Martin Vlachynský zastával ohľadom budúcnosti ľudstva optimistický názor. Dve storočia pesimistických predpovedí sa podľa neho ukázali ako obdobím podceňovania ľudských schopností. Moderátorom bol Juraj Šust.

V utorok 26. apríla sa na pódiu predstavil Juraj Karpiš, ktorý diskutoval s analytikom Tatru banky Jurajom Valachym a moderátorom Ferom Múčkom o kríze.

Záznamy z oboch diskusií nájdete na YouTube kanále INESS.

youtube.com/instituteINESS

INESS na prednáške Ako technológie prekonávajú štát?

Dňa 13. 4. 2016 prednášal Róbert Chovanculiak na pozvanie Slovak Students For Liberty vo FLAME Music Bare na tému „Ako technológie prekonávajú štát?“

Prednáška sa venovala technológiám, predovšetkým zdieľanej ekonomike a crowdfundingu, a ako tieto technológie dokážu pomocou priameho stretu dopytu a ponuky dosiahnuť obojstrannú spokojnosť u dodávateľa aj odberateľa týchto služieb.

INESS za okruhlým stolom kampane Chceme vedieť viac

Dňa 25. 4. 2016 sa uskutočnil okrúhly stôl na tému vízia výchovy a vzdelávania orientovaná na deti. Organizátorom bolo Nové školsťvo v rámci kampane Chceme vedieť viac o budúcnosti vzdelávania na Slovensku.

Okrúhleho stola sa zúčastnili zástupcov politických strán a odborníci v oblasti vzdelávania. Za INESS sa zúčastnil Róbert Chovanculiak. Diskutovali sa témy v oblasti reformy školstva, jeho problémy a možné nové prístupy vo výchove a vzdelávaní orientované na deti.

INESS na diskusii o zdieľanej ekonomike

Dňa 20. 4. 2016 sa uskutočnila na Ústave verejnej politiky diskusia o zdieľanej ekonomike. Moderátormi boli Emília Sičáková-Beblava a Matúš Sloboda. Diskutovalo sa o výhodách a potenciály zdieľanej ekonomiky, ale taktiež aj o jej nedostatkoch a možných rizikách do budúcnosti.

Diskusie sa zúčastnil Libor Melioris (IFP), Peter Chovanec (UBER) a Róbert Chovanculiak (INESS).

INESS na konferencii Scientia Iuventa 2016

Už po tretí rok sa konferencie ekonomických doktorandov na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici ako hosť 21. apríla 2016 zúčastnil aj zástupca INESS.

Tento krát ním bol analytik Martin Vlachynský, ktorý mal prednášku na tému vývoja ekonomického myslenia v oblasti (ne)vyčerpatelných prírodných zdrojov.

Mobilná aplikácia Tvoja cena štátu

Tvoja cena štátu. Tak sa volá nová aplikácia pre android, ktorá vyráta, koľko platíte odvodov, dane z príjmu, DPH a spotrebných daní. Určí váš deň daňovej slobody, a vyráta, koľko práve vy prispievate na školstvo, súdnictvo, alebo dôchodky. Sťahujte zadarmo,

spočítajte to kamarátom pri pive a rodičom po nedeľnom obede. Zn. Vlaky zadarmo neexistujú.

Vyhľadajte na Google Play ako „Tvoja cena štátu.“

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Nepáčia sa vám úroky? Zmeňte to!

Boj proti úrokom siaha až po Tomáša Akvinského, ba vlastne ešte ďalej. Hoci momentálne spoločnosť funguje v časoch rekordne nízkych (nominálnych) úrokov, „úžernícky“ úrok je stále témou. Nie tak dávno istý slovenský politik demonštratívne „zamuroval“ vchod do istej nebankovej spoločnosti.

Aj samotná minulé vláda mala z nebankovníkov jednu zo svojich tém. A aspoň podľa krčmových rečí by nemalá časť spoločnosti (ne)bankové úverovanie rovno zakázala. Nie že by sa súčasné fungovanie systému peňazí s núteným obehom a centrálnou bankou nedalo kritizovať (o tejto kritike sa dajú písať celé knihy). No ak kritizujete výšku úrokov, tak mám pre vás návrh – miesto rečí s tým niečo spravte!

O zdieľanej ekonomike sme už čo-to popísali. Rozvoj druhej generácie Webu, teda „sociálneho internetu“ umožnil vznik prepracovaných mechanizmov, ktoré párujú užívateľov podľa všemožných požiadaviek. Napríklad tých, čo chcú pôžičku, a tých, čo majú voľné peniaze na investovanie.

„Peer-to-peer lending“, ako sa tento koncept nazýva, funguje v praxi už 11 rokov. V roku 2005 bola spustená platforma Zopa, ktorú postupne nasledovali desiatky ďalších. Princíp je jednoduchý – žiadateľ popíše svoj investičný, alebo spotrebný zámer (rekonštrukcia bytu, kúpa auta, vyplatenie kreditných kariet...) a poskytne dohodnutú sadu osobných údajov (príjem, záväzky a pod.), na základe ktorých väčšinou dostane pridelené ohodnotenie rizikovosti. Potenciálny investor si môžu prezerať tieto zábery a ponúkať „svoj“ príspevok (v mnohých prípadoch je minimálna suma len v desiatkach eur) s úrokom podľa svojho odhadu. Pôžička sa uzavrie, ak sa v stanovenej lehote (väčšinou niekoľko týždňov) vyzbiera dostatočný počet investorov na pokrytie zámeru, pričom nižšie úroky majú prednosť. Investor následne inkasuje prostredníctvom platformy pravidelné splátky istiny aj s úrokom, pričom platforma si odkrojí svoj podiel na úrokoch.

Skvelá príležitosť pre všetkých odporcov „úžerníckych“ úrokov a praktík stať si za svojim slovom a pomôcť blížnym. No letný pohľad na štatistiky slovenského portálu

Žltý melón na takéto tendencie neukazujú. Služba funguje úspešne už štyri roky a za ten čas ľudia požičali iným ľuďom viac ako 3,5 milióna eur. No dopyt po pôžičkách bol pätnásťnásobný.

A pôžičky neboli za facku. Kým najmenej riziková kategória sa pohybovala v rozptyle 5,5-7%, každá ďalšia z celkových 7 kategórií znamenala nárast úrokov, až na pásmo 22-50 % úrokov pri najrizikovejších pôžičkách. A to tie najrizikovejšie už prešli úzkym sitom, keďže ako spomínam vyššie, väčšina pôžičiek sa vôbec neuskutočnil.

Je to pochopiteľné pri použití aspoň toho najzákladnejšieho ekonomického rozmýšľania. Rizikovosť týchto pôžičiek nie je zanedbateľná. Úroveň defaultov sa po 24 mesiacoch splácania pohybuje medzi 8-18 % v jednotlivých rokoch. Vzhľadom na menší počet príležitostí (počet otvorených pôžičiek sa pohybuje priebežne okolo 10) je navyše dosť ťažké vyskladať dostatočne široké portfólio. V prípade defaultu nastupuje kolektívne vymáhanie dlhu (za veriteľov vystupuje platforma, ak nechcú sami), no úspešnosť tohto procesu prirodzene ani zďaleka nie je 100 %. Úroky tak odrážajú tieto náklady.

Keď sú ich vlastné peniaze v stávke, drvivá väčšina ľudí si dobre uvedomuje zmysel úroku. Odstránenie bankového prostredníka pritom nehrá zásadnú rolu.

ANTI MARKET

A teraz si vás kúpim všetkých!

Kým titulný výrok Bohumila Stejskala v závere legendárneho filmu bol vyjadrením jeho triumfu nad prelietavými kamarátmi, v prípade Európskej centrálnej banky ním môžeme parafrázovať jej narastajúce zúfalstvo.

ECB na rozdiel od Fed-u robila okolo kvantitatívneho uvoľňovania (QE) dlho odmietavé tanččky. No odkedy ho predsa len spustila, nevie dať dole nohu z plynu. Na jeseň otvorila priestor pre nakupovanie regionálnych a municipálnych dlhopisov (investičnej kvality), na jar sa otvoril priestor aj pre korporátne dlhopisy. Minimálne trvanie kvantitatívneho uvoľňovania sa predĺžilo, mesačné nákupy stúpili zo 60 na 80 miliárd eur. Spustil sa nové kolo dlhodobých pôžičiek finančným inštitúciám (LTRO). Hlavné nákupy korporátnych dlhopisov majú vzhľadom na relatívne malý trh potenciál výkupiť väčšinu toho, čo

firmy hodia na trh.

A stále nič! Spásna cenová inflácia neprichádza a neprichádza ani dostatočný hospodársky rast, ktorý by eurozónu konečne po ôsmich rokoch odtrhol od plazenía sa nízkym rastom. V posledných týždňoch znižovali predpovede rastu na rok 2017 Nemecko, Taliansko a S&P ju rovno znížila pre celú Eurozónu.

Myšlienka na „helicopter money“ je logickým vyústením úvah viacerých ekonómov, ktorí hľadajú úspešné riešenie v zintenzívnení tých neúspešných. „Vrtuľníkové peniaze“ sú poskytovaním peňazí súkromnému či verejnému sektoru (napr. priamym financovaním deficitov), na rozdiel od QE bez protihodnoty v podobe aktíva (dlhopisu). Kým peniaze uvoľnené cez QE by sa teoreticky mali v budúcnosti vrátiť, „vrtuľník“ je trvalý. O skutočných či imaginárnych rozdieloch medzi QE a „vrtuľníkom“ by sa dala absolvovať nejedna kaviarská debata. ECB aj tak slovami Draghiho akýkoľvek presun úvah o helicopter money zo stránok novín do útrobov jej frankfurtskej slonovinevej veže striktnie odmieta.

To však nezabránilo novému kolu slovných duelov medzi Nemeckom a francúzsko-talianskym duom. Kým ešte pred pár rokmi sa nemeckí politici stavali do role ochrancov nezávislosti ECB, dnes sa role otočili a naopak sú kritizovaní za vyvíjanie prílišného tlaku na rozhodovanie ECB. Nemeckí politici a ekonómovia totiž hlasnejšie kritizujú ECB za ďalšie a ďalšie zvolňovanie monetárnej politiky. Mediálnu paniku v Nemecku vyvolali chýry o plánoch stiahnuť 500-eurovú bankovku z obehu. Minister financií Schauble dokonca prisúdil ECB čiastočnú zodpovednosť za úspech anti-establishmentovej strany AfD v nemeckých regionálnych voľbách. Nemci sú na svoje peniaze citliví a reči o vrtuľníkoch im určite nepridajú na nálade.

Totálny rozklad meny v štýle Weimarskej republiky či Zimbabwe je napriek všetkým krokom ECB len sci-fi. No rozklad ochoty európskych politikov urobiť si poriadok vo verejných financiách je viac ako hmatateľný. Viď príklad slovenskej vlády, ktorá napriek prudko rastúcim daňovým príjmom za posledné 3 roky necítila potrebu stlačiť deficit pod 3%. V tomto je ECB spoluvinníkom.

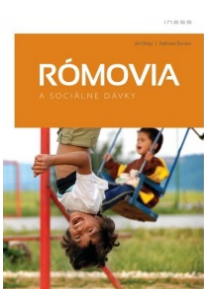
INESS Publikácie & Policy Notes

Elektrická daň Táto publikácia s názvom Elektrická daň a podtitulom Zásahy štátu ovplyvňujúce ceny elektriny na Slovensku zavádza pojem pomyselné dane, ktorá vyčísluje náklady verejných politík, ktoré sa prenášajú do účtov spotrebiteľov elektriny. Obsahuje rozbor koncových cien elektriny, ako aj sadu odporúčaní pre energetickú politiku.

Gastrolístky ujedajú zamestnancom z obeda. Publikácia rozoberá problematiku gastrolístkov a gastrofiriem, ktoré ich ponúkajú do obehu. Analýza vyslovuje dve kľúčové otázky: prečo majú slovenskí zamestnanci platiť vyše 6% maržu za službu niekoľkým gastrofirmám, a prečo slovenskí zákonodarcovia nie sú ochotní umožniť zvýšenie čistej mzdy zamestnancom vyplácaním príspevku na stravu rovno do výplaty?

Publikácia **Rómovia a sociálne dávky** vyvracia rozšírené presvedčenie o tom, že pracujúca majorita žije zo svojich daní najmä mnohopočetné rómske rodiny poberajúce sociálne dávky. Publikácia detailne rozoberá smerovanie rôznych sociálnych dávok v spoločnosti. Súčasťou je aj webová stránka iness.sk/mytus.

Nezamestnanosť - systémový problém slovenského hospodárstva Autori sa zamerali na prekážky, ktorým čelia dlhodobo nezamestnaní uchádzači o prácu s nízkou kvalifikáciou.

Aj pomocou prieskumu sa autori snažili verifikovať, ktoré opatrenia na trhu práce predstavujú najväčšie prekážky v tvorbe nových pracovných miest pre tieto skupiny.

Publikácia s názvom **Atómová hrozba** a podtitulom *Prehnané podnikateľské sebavedomie slovenskej vlády a poskytnuté štátne garancie môžu vyjsť slovenských spotrebiteľov draho* sa venuje sa ekonomickým dopadom plánovanej výstavby Nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach na spotrebiteľov elektriny.

Minimálna mzda – účinný nástroj na zvyšovanie nezamestnanosti. Cieľom zvyšovania minimálnej mzdy je znižovanie chudoby a zvyšovanie sociálneho štandardu pracujúcich. INESS pri tejto príležitosti vypracoval publikáciu Minimálna mzda – účinný nástroj zvyšovania nezamestnanosti, ktorá sa zaoberá závermi dlhodobého výskumu vplyvu minimálnej mzdy na trh práce, rovnako ako analýzou slovenských dát.

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFUNKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom.

Kniha **Zlé peniaze** od autora **Juraja Karpiša** hľadá príčiny a opisuje priebeh krízy. Odpovedá na otázku, prečo sa ešte neskončila. Je písaná pre verejnosť s cieľom vysvetliť krízové ekonomické javy alternatívnym spôsobom. Súčasťou tohto sprievodcu krízou je popis dosahov krízy na životy bežných ľudí a príklady, ako sa s nimi možno vyrovnávať.

Kniha sa už krátko po vydaní stala bestsellerom. Môžete si ju zakúpiť cez stránku zlepeniaze.eu, prípadne vo vašom kníhkupectve.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kliatba sa začala naplňať. Bestseller nemeckého ekonóma Phillipa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez sekcii Knihy na stránke iness.sk.

**“N13 J3 PODST4TN3
KOLK0 M45 P3N4Z1
4L3 4KY S1 BOH4TY”**

— INESS —

JE DÔLEŽITÉ POROZUMIEŤ REČI ČÍSEL. ZLEPŠITE SVOJU
FINANČNÚ GRAMOTNOSŤ A POŽIČAJTE SI UNIKÁTNE
TITULY NA: **INESS.LIBRARIKA.COM**

iness
INSTITUTE OF ECONOMIC AND SOCIAL STUDIES
